

Αμείλικτα ερωτήματα για τη συμπεριφορά της κοινωνίας προς τους ηλικιωμένους και την αστόχαστη αποθέωση της νεότητας θέτει το τέταρτο μυθιστόρημα της Ελένης Γιαννακάκη

Ενοχλητικές αλήθειες, έντεχνες αποσιωπήσεις

ΓΡΑΦΕΙΟ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΙΜΠΑΛΗΣ

Ο Τιερί Ζονκέ στο βιβλίο του «Ο γέρος μου» (εκδ. Καστανιώτη, μτφ. Γιάννης Στρίγκος) βάζει τον ήρωά του μπροστά σε μεγάλα ηθικά δίληματα: η αστυνομία ανακαλύπτει περιφερόμενο στους δρόμους, σε κακό χάλι, τον πατέρα του, ο οποίος ήταν ένα κάθαρμα που είχε εγκαταλείψει την οικογένεια όταν αυτός ήταν μικρός και είχε εξαφανιστεί. Βάσει του νόμου ο γιος είναι υποχρεωμένος να ενισχύσει οικονομικά την περιθαλψή του, ενώ δεν έχει φράγκο. Είναι όμως Αύγουστος του 2003, το καλοκαίρι που οι γάλλοι ηλικιωμένοι πέθαιναν μόνοι και αβοήθητοι κατά εκατοντάδες από τον ξαφνικό καύσωνα – σκότωσε συνολικά κάπου 15.000 άτομα. Μια νοσοκόμα του προτείνει λοιπόν να τον δολοφονήσουν. Θα είναι ένα ακόμα θύμα του καύσωνα. Ποιος θα νοιαστεί; Το θέμα της θέσης των ηλικιωμένων στις σύγχρονες κοινωνίες δεν έχει απασχολήσει πολύ τη σύγχρονη λογοτεχνία, παρ' όλο που είναι καιρικό και θα μας απασχολεί όλο και περισσότερο αφού η Ευρώπη – και η Δύση γενικότερα – γηράσκει και, απ' ό,τι φαίνεται, χωρίς να μαθαίνει.

Σε αντίθεση με χώρες όπως η Τουρκία, το Ιράν κ.ά., όπου η παρουσία του νεανικού στοιχείου είναι οφθαλμοφανής, η Ευρώπη έχει όλο και περισσότερους ηλικιωμένους και όλο και λιγότερο νέους. Μάλιστα το φαινόμενο αυτό αναμένεται να ενταθεί, αφού αυτή τη στιγμή αρχίζει και γερνάει η γενιά του μπέμπι μπουμι, της έκρηξης δηλαδή γεννήσεων μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Παρ' όλα αυτά, οι δυτικές κοινωνίες – και παρά και τη συνεχιζόμενη οικονομική κρίση – εξακολουθούν να αποθεώνουν τη νεότητα ως αξία μέσα από τις διαφημίσεις και το λάιφσταϊλ λόγω του ότι οι νέοι είναι οι βασικοί καταναλωτές. Όμως οι ηλικιωμένοι είναι εδώ, δίπλα μας, είναι οι γονείς και οι συγγενείς μας, είναι οι εξαφανισμένοι στις οθόνες του μετρό, είναι οι κωμένοι μόνιμα σε γηροκομεία και νοσοκομεία. Είναι το παρόν μας και το μέλλον μας ταυτόχρονα, αλλά δεν θέλουμε να το αντικρίζουμε κατάματα για να μην καταθλιβόμαστε.

Το μαχαίρι στην πληγή

Η Ελένη Γιαννακάκη το έκανε με θάρρος. Εβαλε το μαχαίρι στην πληγή και μάλιστα από τη σωστή πλευρά. Από την πλευρά του ίδιου του ηλικιωμένου. Στο καινούργιο – το τέταρτο – μυθι-

στόρημά της με τον εύγλωττο τίτλο «Σκούρο γκρι, σχεδόν μαύρο», δίνει τον λόγο σε μια γυναίκα με Πάρκινσον που πρόκειται αναπόφευκτα να πεθάνει. Και φτιάχνει έναν μονόλογο 190 σελίδων που, εκτός από σπαρακτικό, είναι και ένα σήμα κινδύνου για μια κοινωνία που έχει χάσει τις παλιές προνεωτερικές αξίες χωρίς να τις έχει αντικαταστήσει με καινούργιες.

Στον μονόλογο της κυρίας Δήμητρας, που βρίσκεται σε νοσοκομείο, παρακολουθούμε τη σταδιακή απόλεια της πρόσφατης μνήμης της αλλά και του γλωσσικού της οργάνου, τον

Το κείμενο μπορούμε ήδη να το φανταστούμε να παίζεται και στο θέατρο, σε τούτη την εποχή που τα θέατρα αναζητούν καλά κείμενα - μονολόγους

φόβο που της προκαλεί η εξάρτηση από τους άλλους, την άρνησή της να δεχθεί τις ξένες νοσοκόμες, τις συνθήκες νοσηλείας γενικότερα που είναι απαξιοτικές και εξευτελιστικές, τη δύσκολη σχέση της με το γερασμένο σώμα της, το μαραμένο δέρμα της, τον θυμό της για τις σχέσεις της με τα παιδιά της καθώς νιώθει παραπεταμένη, σταδιακά όμως και τον αναστοχασμό της για τη δική της συμπεριφορά απέναντι στη μητέρα της και τις ενοχές της γι' αυτό, θεωρώντας ότι δεν της έδειξε επαρκώς την αγάπη της, ακόμα και την αποκάλυψη οικογενειακών μυστικών. Στο μυαλό της συμβαίνουν πράγματα τραγικά, που έχουν όμως πολλές φορές και κωμική διάσταση, όπως όταν βλέπει στον καθρέφτη τον εαυτό της και όχι μόνο δεν τον ανα-

γνωρίζει, αλλά νομίζει ότι βλέπει την αντιπαθητική πεθαμένη πεθερά της.

Το κείμενο μπορούμε ήδη να το φανταστούμε να παίζεται και στο θέατρο, σε τούτη την εποχή της φτώχειας που τα θέατρα αναζητούν καλά κείμενα – μονολόγους που μπορούν να παιχτούν με έναν μόνο ηθοποιό και λιτό σκηνικό. Η Ελένη Γιαννακάκη βέβαια δεν το έκανε γι' αυτό. Το έκανε γιατί έχει φροντίσει και η ίδια τους ηλικιωμένους γονείς της και έχει βιώσει τις καταστάσεις αυτές, γιατί πάντα στα μυθιστορήματά της – «Περί ορέξεως και άλλων δεινών», «Τα χερουβείμ της μοκέτας», «Σναφ» – που ανά πενταετία περίπου γράφει πραγματεύεται δύσκολα κοινωνικά θέματα, τις μεταβαλλόμενες σχέσεις εξουσίας μεταξύ των ανθρώπων στην καθημερινότητά τους, αυτά που δεν θέλουμε να συζητάμε και που έχουν να κάνουν με τις προσωπικές αλλά και τις κοινωνικές μας σχέσεις, ενοχλητικές αλήθειες και έντεχνες αποσιωπήσεις. Το συγκεκριμένο μυθιστόρημα θέτει επιπλέον καιρικά ερωτήματα, όχι μόνο για την οικογένεια και την ατομική ύπαρξη, αλλά και για μια κοινωνία που θέτει λάθος στόχους και κινδυνεύει να πνιγεί στα ρηχά.

Ελένη Γιαννακάκη
ΣΚΟΥΡΟ ΓΚΡΙ, ΣΧΕΔΟΝ ΜΑΥΡΟ

Εκδ. Πατάκη
2016, σελ. 200
Τιμή: 9,70 ευρώ

Η 60χρονη Ελένη Γιαννακάκη έχει διδάξει Νεοελληνική Λογοτεχνία περίπου μια εικοσαετία στα Πανεπιστήμια της Κρήτης και της Οξφόρδης. Έχει γεννηθεί στο Ρέθυμνο και ζει στο εξωτερικό. Έκανε την εμφάνισή της στη λογοτεχνία το 2001 με το «Περί ορέξεως και άλλων δεινών» (Εστία) που τιμήθηκε με το βραβείο πρωτοεμφανιζόμενου συγγραφέα του περιοδικού «Διαβάζω»